

GJALLARHORNET

Utges av Svenska Arkeologiska
Samfundet

Årgång 21. Nr.3. 2001

Massgrav i Uppsala

Ett par händelserika veckor har dominerat och överskuggat alla andra aktiviteter inom Upplandsmuseets arkeologiska avdelningen. Det gäller upptäckten och utgrävningen av en massgrav som med största sannolikhet härstammar från långfredagslaget den 6 april 1520. Detta slag mellan Sten Stures anhängare och soldater ur Kristian II:s här, är en händelse som i många stycken är bortglömd i historieböckerna, men likväl en viktig företeelse som lämnat tydliga spår efter sig och som visat sig vara en blodig tillställning betydligt värre än det mera kända blodbadet i Stockholm i november 1520.

Resultat av fältundersökningarna.

Nu är fem veckors fältarbete till ända. Fortsatta arbetet kommer att inriktas på att få en klarare bild av hur Långfredagslaget förlöpte. Uppenbarligen rör det sig om begravingar efter en ganska blodig händelse. Inom den ca 8 kvm stora ytan fanns två nedgrävningar, varav den ena har undersökts i sin helhet. Den andra fortsätter in i sektionskanterna. Innehållet i groparna skiljer sig delvis från varandra. I den förstnämnda gropen, som var ca 1x2 m fanns endast delar av kroppar nedlagda. Den största

sammanhängande delen rörde sig om ett bröstparti med kvarsittande lärben. I övrigt saknades underben samt kranium. I övrigt fanns det ett stort antal lösa kranier (10 st.) samt stora mängder andra ben. Benen var nedlagda omsorgsfullt, trots ett första intryck av oreda, med samtliga kranier i västra änden, ryggraderna i mitten och lär- och underben i östra delen av gropen. Troligen har benen samlats in på slagfältet, en tid efter slaget, och därefter lagts i en gemensam grav.

I den andra gropen fanns i likhet med ovanstående en hel del lösa ben, dock inte nedlagda med samma omsorg. Fyra "hela" individer har tagits fram, de saknar dock kranier, och i två fall arm/armar. Generellt sett har man inte lagt ner kroppsdelarna med samma omsorg som i föregående fall. Benen låg i stor oreda med korsande riktning, och den största mängden ben påträffats här. Ca 50 kranier är upptagna från denna yta, där det skelettförande lagret på vissa platser uppgick till närmare 1 m i tjocklek.

För att med säkerhet kunna fastställa den sterila grunden grävdes ett hål ner genom gruset i vardera hörn. Då framkom ett underliggande lager med krossat tegel uppblandat med grus och sand. Under detta lager framkom i tre av hörnen ett nytt skelettförande lager! Det

fanns således ytterligare en nedgrävning med skelett. På grund av brist på resurser undersöktes aldrig denna grav. Det visade sig ändå att skelettresterna i dessa provgropar var lagda på ett liknande sätt som i de två övriga, dvs inga spår efter hela individer. Några ben togs ej tillvara.

Utöver de påträffade benen bestod fyndmaterialet av taktegelfragment, ett kopparföremål under stark korrosion, en spik och en tärning. I schaktmassorna vid avbaningen påträffades också en massiv spets, kanske en del av en stridshammare.

Kommande arbete och analyser. Det stora skelettmaterialet kommer nu att analyseras. Trots omfattningen är det troligen endast en bråkdel av vad som finns kvar under jord. Trots det bör fynden fungera som referensmaterial för vad som återstår i marken samtidigt som det kan ge upphov till en rad frågor för undersökningar i framtiden. Avsikten är att materialet behandlas ur så många aspekter som är möjligt. Den viktigaste analysen i detta sammanhang är förstas den osteologiska bearbetningen. Med denna följer också en odontologisk analys. Utöver dessa två grundläggande analyser kan det bli aktuellt med DNA-analyser, isotopanalyser och kompletterande ¹⁴C-analyser. Resultaten kommer att publiceras under nästa år, förhoppningsvis tillsammans med en större utställning.

Bent Syse, Upplandsmuseet

Angelägen debattbok

Sedan ett par år tillbaka har en av samfundets programpunkter varit att diskutera arkeologins roll i samhället. Vid

förra årets arkeologmöte i Östersund och vid debatten på Statens historiska museum på årsmötet i år fördes engagerade diskussioner om arkeologisk förmedling. En aspekt har berört det problematiska i att lyfta fram arkeologins olika sätt att tolka, förklara eller förstå det förflutna. Andra aspekter tar upp frågor om vem och vad som förmedlas.

En av årets arkeologiböcker handlar just om förmedling och arkeologins relationer med en intresserad publik. Boken *Arkeologins publika relationer. En kritisk rannsaking* av Håkan Karlsson och Björn Nilsson tar också upp frågan om vem som har rätt till historien. De menar att det är dags för arkeologer att öppna för andras tolkningar av det förflutna. Det är inte bara de arkeologiska tolkningarna som borde gälla. Författarna hävdar att en större öppenhet i relationer till en icke arkeologiskt utbildad publik skapar större och andra möjligheter för att bedriva arkeologi.

Grundidén är att både arkeologer i arkeologins olika verksamhetsfält (universitet, museer och kulturmiljövård) och en intresserad allmänhet är beroende av varandra. Det finns därför inga enkelriktade kommunikationsvägar, som så ofta präglar arkeologins möte med publiken. Istället förespråkar författarna en flervägskommunikation som ger möjligheter till nytänkande.

Boken har en tydlig polemisk karaktär och uttrycker en vilja att vidareutveckla arkeologin. Boken är ytterst läsvärd och provocerar till en kritisk självreflektion. Den kommer säkert att reta många arkeologer, medan andra med förtjusning kommer att bejaka bokens innehåll. Läs den!

Kristina Jennbert, Lund universitet

Debatt om Vikingar på SHM

Svenska arkeologiska samfundet planerar ett seminarium kring Statens Historiska Museums nya utställning VIKINGAR. Avsikten är att såväl tankarna bakom, dess planering, publika mottagande etc skulle debatteras. Till seminariet kommer att inbjudas en diskussionspanel med deltagare både från producenterna och intresserade

arkeologer utanför. Tidpunkten för seminariet är i skrivande stund ännu inte fastställt men förmodligen äger det rum någon gång i november—december. För information kring seminariet kontakta Samfundets ordförande, Jarl Nordblad.

Prof Jarl Nordblad
Se adress nedan

Adresser till samfundets styrelsemedlemmar 2001

Jarl Nordblad Göteborgs universitet Inst för Arkeologi Box 200 405 30 Göteborg	tel arb 031-773 46 11 hem 031-16 11 26	J.Nordblad@archaeology.gu.se
Carolina Andersson UV Mitt, Instrumentv. 19 126 53 Hägersten	Tel arb 08-51 91 82 72 hem 08-96 07 38 mobil 0708 83 90 02	carolina.andersson@raa.se
Margareta Bergvall Lidgatan 14 871 61 Härmösand	tel arb 0611-88 661 hem 0611-22 296 mobil 070-324 52 96	margareta.bergvall@ylm.se
Noel Broadbent Inst för Arkeologi Umeå universitet 901 87 Umeå	tel arb 090-786 55 42 hem 090-12 64 20 mobil 070-603 12 92	noel.broadbent@arke.umu.se
Kerstin Cassel Arkeologiska institutionen Stockholms universitet 106 91 Stockholm	tel arb 08-16 33 65 tel hem 08-643 31 27 fax. 08-16 21 61	kestin.cassel@ark.su.se
Gunnel Ekeröth		rvm878v@tinet.se
Magnus Elfwendahl St Johannesgat. 4B 753 11 Uppsala	Tel hem 018-10 76 32	privat4@pp.itv.se magnus.elfwendahl@s.aland.fi
Lars Ersgård Högskolan på Gotland Cramérgatan 3 621 57 Visby		lars.ersgard@hgo.se
Elisabeth Iregren Arkeol. Inst, Lunds universitet Sandgat.1 223 50 Lund	Tel arb 046-222 44 66 hem 046-211 50 69 mobil 070-672 97 49	Elisabeth.Iregren@ark.lu.se
Marie Holmström Statens Historiska Museum Box 5428 S-114 84 Stockholm		marie.holmstrom@historiska.se
Kristina Jennbert Arkeologiska Inst Lunds universitet	tel arb 046-222 94 75 fax 046-222 42 14	Kristina.Jennbert@ark.lu.se

Sandgat. 1 223 50 Lund		
Anders Kaliff Inst. för arkeologi S:t Eriks torg 5 753 10 Uppsala	tel arb 018-471 75 51	anders.kaliff@arkeologi.uu.se
Lars Lundqvist UV Öst , Roxengatan 7 582 73 Linköping	Tel arb 013-244700 Mob 070-66 11 221	lars.lundqvist@raa.se
Nils Ringstedt Författarvägen 5 167 71 Bromma	tel hem 08-80 12 50	nils.ringstedt@sis.se
Johan Rönnby Södertörns högskola Box 4101 141 04 Huddinge		johan.ronnby@sh.se
Bent Syse Upplandsmuseet S:t Eriks gränd 6 753 10 Uppsala	tel arb 018-169190 mobil 070- 5228516	bent.syse@uppmus.se
Jackie Taffinder Drotsvägen 10 128 38 Skarpnäck	tel arb 08-51955662 hem 08- 6484622	jackie.taffinder@historiska.se
Bozena Werbart Inst för Arkeologi Umeå universitet 901 87 Umeå		bozena.werbart@arke.umu.se
Agneta Åkerlund, Länsstyrelsen 611 86 Nyköping		agneta.akerlund@hotmail.com
Inger Österholm Högskolan på Gotland Cramégatan 3621 57 Visby	tel arb 0498-29 93 32 tel hem 0498-48 00 69	inger@hgo.se